

PhDr. PAVOL SIKÁ
vysokoškolský pedagóg, FF UPJŠ Prešov,
v súčasnosti UKF Nitra, vedúci viacerých
vysokoškolských študentských divadiel z Nitry

Na Akademický Prešov spomínam nesmierne rád. Vždy ma uchvacoval svojou grandióznosťou. Je pre mňa školou kultúrnej práce. Nebyť Akademického Prešova, nevenoval by som sa divadlu Divá hus, Divadlu divov, Iktusu a divadelnému štúdiu THEÁTERS, nevedel by som organizovať hudobný festival Cithara aediculae, viesť recitátorov, literátov atď. Akademický Prešov – a osobitne Karol Horák, ktorý je doslova jeho synonymom – je pre mňa pokladnicou, vzácnosťou nad iné. Také diela, takí tvorcovia a takí učitelia pod jednou strechou – to sa jednoducho len tak nevidá, pretože sa to len tak jednoducho nerodí. Preto prajem Akademickému Prešovu veľa dravej sily, perspektívu plnú roboty a radosti z úspechov.

(1991)

ANDREJ FERKO
spisovateľ, vysokoškolský pedagóg, víťaz AP vo vlastnej
literárnej tvorbe, účastník AP v študentských divadlách

Asi najšťastnejšie chvíle v živote: zúrivé diskusie i prekrásne a trápne predstávky, výhry a prehry, nepodarené skúšky v nevhodných sálach a najfantastickejšie predstavenia v tých istých sálach natrieskaných publikom z celej republiky.

Určite sme takmer nespali, stále sme sa smiali, vláčili rekvizity a vymýšľali, ako koho napáliť alebo oblafnúť nie vždy najmúdrejšiu

porotu – lebo hralo sa niekedy aj o vyhodenie zo školy –, ako si čestne povedať to svoje.

(A celkom osobne: v Prešove som si našiel ženu.)

(1991)

IVAN JANDA

**herec, recitátor, v súčasnosti redaktor
a moderátor STV Bratislava**

Dýchať sa dalo tak na pol úst. V čase mojich Ápečiek nemalo zmysel kupovať noviny. Čítať sa dal možno Literárny týždenník. Televízne spravodajstvo pre mňa neexistovalo, ale program Filmového klubu som poznal naspamäť. Na výtvarnej namaloval priateľ veľký červený plagát so žltým nápisom Glasnosť a o týždeň emigroval. Vtedy som študoval. Raz za rok som sa ale mohol nadýchnuť zhlboka. To bolo moje Ápečko. Mohol by som menovať recitátorov, hercov, divadlá, porotcov a hostí. Mohol by som písať o priateľoch zo svojho divadla. Ale nemusím, len viem, že sa tam dýchalo inak. Tak obyčajne mi v hlave ostalo len jedno konkrétne meno. Svoje Ápečka som prežil so ženou, s ktorou žijem dodnes. Možno práve preto, že sme tam tak inak dýchali.

EVA JENČÍKOVÁ

**vysokoškolská pedagogička, literárna vedkyňa,
víťazka AP v umeleckom prednese, spočiatku
PDF UPJŠ Prešov, neskôr SAV Bratislava**

Jedinečnú a zvláštnu atmosféru Akademického Prešova som po prvý raz zažila ako stredoškolačka. Doslova ma ohúrili najmä „horákovci“ s Lermontovovým Démonom. Vtedy som ešte

netušila, že onedlho k nim budem patriť aj ja, napriek tomu, že som sa stala poslucháčkou Pedagogickej, a nie Filozofickej fakulty, kde mali horákovci domovskú scénu. Práca v študentskom divadle FF UPJŠ bola pre mňa ustavičným hľadaním a objavovaním skrytých súvislostí medzi poéziou a osobitnou divadelnou poetikou Karola Horáka. Dodnes si pamätám takmer každý detail z inscenácie V ako Válek, s ktorou sme sa ako víťazi Akademického Prešova mali možnosť konfrontovať s inými súbormi aj na Medzinárodnom festivale progresívnych divadiel v Hamburgu roku 1972, či z predstavenia Džura, ale aj z individuálnej spolupráce s K. Horákom nad textami J. Kráľa, L. Novomeského, M. Válka, V. Chlebnikova. Práve s poémou Hlas Guľ Mullu od Chlebnikova som sa ako prvá zapísala do listiny víťazov Akademického Prešova v kategórii umeleckého prednesu.

Na Akademickom Prešove som nebola už niekoľko rokov. Srdcom som však vždy tam a držím palce všetkým, ktorí sa venujú tejto ušľachtilej a zušľachtľujúcej činnosti. Každoročne si pri čítaní mien víťazov Akademického Prešova uverejnených v novinách v duchu vravievam: Akademický Prešov žije ďalej svojim nabitým programom, natrieskanými sálami, vzrušujúcou atmosférou, debatami a večne mladým životom. Fajn.

(1991)

ŠTEFAN KEKELY

**jeden z generácie zakladateľov AP, mím, viacnásobný
aktívny účastník festivalu, v súčasnosti manažér**

Podľa zásad starogréckej filozofie sa môžete seriózne vyjadriť k histórii až po 60. roku veku života. A tak v 59. roku som ešte stále len v pitvore. Napriek tomu cítim, že by som mal o tejto dobe, t. j. o mojom štúdiu na vysokej škole v rokoch 1967 – 72, niečo napísať.

Vôbec som nevedel, čo ma čaká, keď som si podal prihlášku na štúdium pedagogiky dospelých a osvety na FF UPJŠ v Prešove v roku

1967. Po neúspešných prijímacích skúškach na VŠMU na odbor herectvo som visel vo vzduchu. Mal som šťastie, že ma moja triedna profesorka na štúdium osvetly nasmerovala a všemožne podporila. Moje šťastie pokračovalo, keď mi oznámili, že ma prijali. Hurá, som vysokoškolák! Bolo to opojné a vzrušujúce hneď od začiatku.

V októbri 1967 nás vtedajší vedúci katedry PhDr. Mereš, CSc., všetkých zvolal na vysokoškolský internát. Všetkých, t. j. od prvého až po posledný ročník, a tam nám predstavil umeleckého vedúceho Divadielka poézie, odborného asistenta Karola Horáka. Bolo to komické, keď sme boli vyzvaní, aby sme sa vyjadrili, čo tvorivé budeme v divadielku robiť. Keď dnes po 40 rokoch hodnotím, zisťujem, že sme sa veľmi nezmylili vo svojich predstavách. Väčšina z nás to aj ďalších päť rokov robila. Recitovali sme, hrali inscenovanú poéziu, činohru, pantomímu, obsluhovali divadelnú techniku, riaditeľovali, organizovali, zabezpečovali propagáciu a dokumentáciu divadielka. V roku 1968 sme organizovali prvý ročník Akademického Prešova. V tom čase to bola súťaž všetkých umeleckých zložiek, t. j. od folklóru, cez spev až po dramatické umenie. Bolo to jednoducho veľkolepé! V rámci pracovného zápalu sme netušili, že je to najužitočnejšia odborná prax pre našu ďalšiu kariéru, akú by sme kedy mohli absolvovať. Účinkovanie v Divadielku poézie nás natoľko pohltilo, že ani neviem, ako sme sa ocitli na štátniciach a ukončili vysokoškolské štúdium. Áno, mal som šťastie, že som bol pri tom!

V časoch nášho vysokoškolského štúdia sme neštudovali manažment. Vtedy sa takáto disciplína nenosila. Avšak Karol Horák by mohol byť vzorom pre dnešných manažérov. Bol človekom, ktorý vedel zapáliť a nadchnúť tím k tvorivému výsledku. Tak vznikli inscenácie, na ktoré nespomíname len my účinkujúci, ale dúfam aj diváci a s troškou neskromnosti hádam aj divadelná história študentského divadla.

Za čias môjho účinkovania to boli inscenácie Samopašné hry a rýmovačky Hansa Sachsa, Lermontovov Démon, V ako Válek, Pantomíma Kópie podľa Ladislava Fialku, Džura a Diogénes k 300. výročiu J. A. Komenského. Všetky inscenácie vznikli pod autorským a režijným vedením Karola Horáka. A bol by som zabudol na slávne Výpredaje talentov, ktoré vysoko prevyšovali úprimnosťou a estetikou

dnešné televízne superstar. S Divadielkom poézie sme precestovali po rôznych súťažiach Slovensko aj Čechy a v roku 1972 sme boli na festivale v NSR v Hamburgu. S pokojným svedomím môžem povedať, že účinkovanie v Divadielku poézie pri FF UPJŠ v Prešove bolo pre mňa absolvovanie druhej vysokej školy. Tak to pociťujem dodnes a roky prežité v kolektíve divadielka sú pre mňa životné baterky, ktoré stále svietia.

BORIS FARKAŠ

herec, umelecký vedúci Divadla Astorka Bratislava, vít'az AP v umeleckom prednese a študentských divadlách

Spomienky na Akademický Prešov zo 70. rokov sú naozaj nezabudnuteľné. Fantastická atmosféra, výborní ľudia okolo, do študentského divadla až fanaticky zažratí, tvrdé polemiky po predstaveniach, hádky na život a na smrť a nádherné zmierenia na večerných Výpredajoch, ktoré trvali neskoro do noci, alebo potom pri fľaši vína, kde niekto debatoval o divadle až do rána, niekto sa vášnivo zaľúbil a niekto sa len tak, od radosti, opil. Ale rozhodne nikto nechcel spať, aby čo najmenej stratil z tých piatich dní, ktoré sa opakovali iba raz za rok.

Ja som Akademický Prešov absolvoval dva razy a táto pekná akcia bola pre mňa dôležitým stimulom pre ďalšie štúdium na VŠMU a pre terajšiu profesiu. Tým nechcem tvrdiť, že to boli tie spomínané prebdené noci. Naopak, myslím tým všetko, čo sme my herci z „Horákovho divadielka“, ako sa vtedy hovorilo, absolvovali, aby sme, v mojom prípade obidva razy, získali na Akademickom Prešove najvyššie ocenenie. Bola to skvelá partia. Nielen kamarátsky, ale aj hercky. Dodnes som presvedčený, že by niektorí z nich obstáli na VŠMU prinajhoršom tak ako ja. S takou chuťou a radosťou z práce som sa, a to hovorím úprimne, na profesionálnom javisku nestretol. V tomto Horákovom divadielku chýbala závisť, taká príznačná pre

„profíkov“, ale nechýbal úprimný čistý humor, ktorý práve v „ozajstných“ divadlách veľmi často absentuje.

Mrzí ma, že po odchode do Bratislavy som sa už viac na Akademický Prešov nedostal. Veľmi by ma potešilo, keby sa mi to v budúcnosti podarilo. A ak mi to nevyjde (ako už toľkokrát), želám všetkým, ktorým sa to podarí, aby mali na toto podujatie aspoň také spomienky ako ja.

(1991)

MARTA SIKOVÁ-SLAVKOVSKÁ

vít'azka AP v umeleckom prednese, herečka ŠD FF UPJŠ Prešov, členka umeleckého súboru Bábkové divadlo Nitra

Roky strávené v skúšobni na ulici SRR č. 22, roky inšpirácie, hľadania i nachádzania hodnôt, ktoré nás formovali a pomáhali nám dospievať, vidieť svet pod zorným uhlom človeka hlbavého, priateľského a nesmierne pracovitého. Pre nás, takmer bezstarostných a rozšantených študentov, roky veselé, plné priateľstiev a dodnes pretrvávajúcich vzťahov.

Myslím, že nikdy nebudem mať dostatok slov poďakovať sa učiteľovi, ktorý nám vštepil obrovské morálne hodnoty: tie si určite takmer všetci, čo sme mali tú možnosť, to šťastie žiť a pohybovať sa v jeho blízkosti, nesieme a ponesieme po celý život ako uzlík istoty.

(1991)

MUDr. RICHARD VESELÝ
vít'az AP v umeleckom prednese, režisér Consilium medicum LF UPJŠ Košice, neskôr člen hodnotiacej komisie umeleckého prednesu

Akademický Prešov... Štyri dni trvajúci výbuch študentskej tvorivosti, neustávajúci gejzír humoru, satiry, popretkávaný chvíľami zamyslenia, výstražnými mementami, vyšperkovaný jedinečnými tvorivými nápadmi, strhávajúci so sebou všetko a všetkých, gejzír, dosahujúci vo svojich vrcholoch takmer maximum dokonalosti a smelo sa rovnajúci vrcholom profesionálnej divadelnej tvorby. Je to festival študentskej radosti zo života, z tvorivého života, a súčasne je to festival hľadajúci jeho zmysel, zákony, korene a perspektívy, hľadajúci odpovede na otázky trápiace každého súčasníka. V neposlednom rade je to aj festival hľadajúci nové formy divadelného, ale aj recitačného prejavu.

Myslím, že takáto alebo podobná charakteristika by sa dala použiť na takmer ktorúkoľvek z vrcholných amatérskych prehliadok. Predsa som sa však nikde nestretol s tým, že by takáto atmosféra naplnila každú hodinu, každú minútu festivalu, že by zachvátila a strhla do svojho víru všetkých jeho účastníkov – divákov, účinkujúcich, poroty, organizátorov – tak, ako je to každoročne na Akademickom Prešove.

(1991)

PaedDr. MÁRIA KUDERJAVÁ
herečka, režisérka, členka hodnotiacej komisie umeleckého prednesu, v súčasnosti ZUŠ M. Moyzesa Prešov

Očarenie. Z toho, čo som videla a počula, spoznala a naučila sa. Z toho, čo vysokoškooláci mimo učební a seminárnych miestností dokážu.

Spoznávanie. Prvé dotyky s divadlom, s umeleckým slovom. Trošku aj závistné poškuľovanie po „horákovcoch“.

Nespravodlivosť. Videná v tom, že oni majú svojho Horáka. No vďaka Zuzke Stanislavovej a Katke Ichniovskej a určite aj našej veľkej chuti robiť sme zrazu aj my na Pedagogickej fakulte UPJŠ mali svoju Danielu. Divadelný súbor Versus začal žiť a fungovať svojím životom. Úspešné vystúpenia, radosť, konfrontácie, priateľstvá. Účinkovanie v tomto súbore pod režijným vedením Daniely Hivešovej-Šilanovej dodnes považujem za svoju druhú vysokú školu.

Smútok a nostalgia. Za všetkým, čo sme na AP i mimo neho zažili, keď sa to po ukončení štúdia skončilo. Prichádzala som na AP už iba ako divák a nostalgicky som konštatovala, že za našich čias to bolo lepšie. Ani neviem, kedy sa to prelomilo. Asi vtedy, keď na AP začali účinkovať moji žiaci. Ako herci, recitátori, organizátori.

Úžasná kontinuita.

A opäť očarenie.

IVAN SOGEL

**vít'az AP v umeleckom prednese, herec ŠD FF UPJŠ,
neskôr umelecký vedúci súboru Bábkového divadla Košice**

Na tieto roky, na študentský život sa ťažko zabúda, pretože činnosť v Študentskom divadle FF UPJŠ, ako aj práca vždy s novým textom poézie či prózy mi dali nesmierne veľa. Práve táto mimoškolská činnosť sa harmonicky spájala s vlastnou študijnou každodennou činnosťou, pričom rad „postulátov“ pedagogiky dospeľých sa realizoval prostredníctvom otázok umeleckého prednesu či študentského divadla v konkrétnom prostredí, pri konkrétnych praktických cieľoch, zámeroch, ale aj výsledkoch.

Kto by mohol zabudnúť na výbornú partiu vtedajšieho Študentského divadla, na inšpiratívnu a podnetnú spoluprácu s Karolom Horákom (bol nám zároveň autorom, dramaturgom, režisérom, konzultantom, prísny pedagógom i priateľom), na úspešné domáce i zahra-

ničné zájazdy, na ktorých diváci často kričali „bravó“. A potom súťaživosť, súperenie, zdravé, študentské, ktoré nás spájalo práve na Akademickom Prešove, kde sa rodili nové zväzky, nové priateľstvá (i lásky); ako študenti sme konfrontovali navzájom svoje postoje, názory na umenie i na život. Toto všetko mi často v profesionálnom divadle chýba.

(1991)

DANIELA HIVEŠOVÁ-ŠILANOVÁ
poetka, režisérka, Stredná umelecká škola Košice

MÔJ AKADEMICKÝ PREŠOV

Časť a súčasť života od roku 1970. „Ideš na AP?“ – to bolo heslo, poznávacie znamienko, pozdrav, rozlúčka. Možno dôsledkom prirodzeného výberu či intuície som sa v 70. rokoch stretala v Bratislave len s ľuďmi, ktorých všetko tvorivé úsilie smerovalo do Prešova. Dostať sa na AP! Byť tam, s nimi, pri nich, pri tom! Pripraviť a priniesť niečo nové, aj keď sme sa potom od poroty dozvedeli, že pravdaže „relatívne“ nové. Možno iní mladí ľudia smerovali inde, na iné prehliadky, k iným konfrontáciám, no my sme smerovali práve tam, na AP, a pre AP sme nadväzovali nové priateľstvá, vďaka AP sa priateľstvá uzlili na pevné laná, ktoré trvajú dodnes. Ani neskôr ma nijaké iné podujatie nevedelo tak nadchnúť – ani Hviezdoslavov Kubín, ani Wolkrova Polianka, ani Slovesná jar. Možno to súvisí so skutočnosťou, že v 70. rokoch nebolo ešte toľko celoslovenských podujatí – toľko „gagov“, „divov“ či „majafórov“ a iných... A možno to súvisí s prvou láskou. Asi totiž existuje v živote človeka obdobie, keď je schopný uvidieť niečo po prvý raz – očami pripravenými na lásku. Uvidí to a je to navždy. A je to láska. A prvý raz to bol pre mňa, ale aj pre desiatky mojich priateľov práve Akademický Prešov.

Viac ako dvadsaťpäť inscenácií – montáží, koláží, kompozícií pohybového divadla poézie (Novomeský, Pablo Neruda, Chlebnikov, Šimonovič, Weöres, Štrpka, Blok, Válek, Jeffers, Thákur, Weissenborn, S. J. Perse, Vadkerti-Gavorníková, Kantorová, mladí nepublikovaní slovenskí autori).

Spoločenstvo ľudí. Bývalí i budúci účastníci – „absolventi“ – AP sú ľudia trvalo dotknutí a poznačení umením. Ak dnes nepracujú priamo v divadlách, v rozhlase, televízii, v kultúrnych rubrikách novín a časopisov či vo vydavateľstvách alebo na rozličných oddeleniach ZUČ po celom Slovensku, tak sú stopercentnými čitateľmi a poučnými návštevníkmi divadla. A to je dosť. Len tak mimochodom – ak v minulosti navštevovalo AP každoročne hoci len 150 ľudí, je to solídny počet potencionálnych čitateľov. Čo vy na to, vydavatelja súčasnej slovenskej poézie v nákladoch 800 kusov?

A ešte jedno mimochodom. Nepoznám bývalého člena nášho divadielka, ktorý by sám nestvoril svoje vlastné divadielko, alebo nezaložil nejaký krúžok interpretácie textu, alebo ako učiteľ nevedol žiakov k dramatickej či literárnej tvorbe, prípadne sa takýmto spôsobom nevenoval hoci „len“ svojmu dieťaťu.

Komenského „škola hrou“ v praxi. Škola interpretácie textu – a nielen v zmysle recitovania, ale interpretácie ako rozborovej estetiky literárneho diela. Tej sa nám nedostávalo ani priamo na fakulte UK pri odbornom štúdiu. Estetiku literárneho diela mal zvládnuť odbor literárny. Tam však taký seminár neexistoval a dodnes neexistuje. Takže – AP dlhoročná náhrada absentujúcej estetickej výchovy vysokoškolákov.

Pocit, že v Prešove je iné školstvo ako v Bratislave. Spontánnosť, demokratickosť a tvorivosť prešovských vysokoškolských pedagógov, ktorí boli na podujatí vždy nerozoznateľní od študentov.

Miesto, kde sa dá všetko. Napríklad v DK spraviť svetelnú skúšku o 5.00 hodine rannej (a osvetľovači prídu), večer vystupovať a ráno sa vidieť na fotografii na fotopaneloch, večer písať do spravodajcu a ráno ho ešte vlhký čítať... Ale to sú už možno naozaj len subjektívne skúsenosti...

Miesto – a mesto! –, kde sa môže všetko. So súhlasom dekanátu spievať do rána v internáte, so súhlasom MsNV (zo dňa na deň a bez

žiadostí) usporiadať pouličné vystúpenie na námestí pred kostolom so stredovekým fragmentom Mastičkár (a to ešte v Prešove nebola pešia zóna), s nijakým povolením, no so všeobecným porozumením „tiahnuť“ prešovskými ulicami v skorých ranných hodinách (či ešte v noci?) vítať slnko na prešovskú Kalváriu... atď., atď. (iste, zas osobné zážitky.)

To je mesto Prešov, presnejšie, „moje“ (ale aj členov „mojich“ súborov) objavenie tohto mesta. Dovtedy som okrem Bratislavy a Prahy nepoznala iné mesto, ktoré by nevyzeralo ako zväčšená dedina. Prešov nás očaril. Útulnosťou, historickým jadrom, sakurami, snehom, atmosférou, nárečím. Mne osobne toto očarenie (zas prvá láska) zostalo dodnes.

Napokon, vďaka AP som spoznala môjho najčloveka – Janka Šilana. Vtedy porotcu. Dnes je mojím mužom. A Prešov je môj domov.

(1991)

Mgr. SOŇA PARILÁKOVÁ, PhD.
vít'azka AP vo vlastnej literárnej tvorbe a umeleckom
prednese, členka hodnotiacej komisie umeleckého
prednesu, v súčasnosti FF PU Prešov

AKADEMICKÝ PREŠOV...

Prvý dotyk s ním sa odohral ešte rok pred nástupom na vysokú školu. Pozvala ma priateľka, ktorá na Filozofickej fakulte už študovala. Čo si pamätám? Súťaž v prednese, na ktorej T. Repčiak recitoval svoje vlastné básne inšpirované cyranovským motívom (spomienka pretrvala, lebo Cyrano z Bergeracu bol, a asi stále je, „mojou“ postavou); pamätám sa na hodnotenie vlastnej tvorby, kde autori viedli s porotou veľmi otvorený dialóg (a na významne prednesenú repliku mojej priateľky: „Ten pán, čo teraz hovorí, je Stanislav

Rakús!“ – mala som čerstvo prečítaných jeho Žobrákov); pamätám sa na silný pocit, že „tu sa niečo deje“ a o rok chcem byť aj ja pri tom!

Zažila som AP v rôznych polohách ako recitátorka, autorka básní, raz aj ako členka divadla, ako organizátor a moderátor, neskôr ako porotca v súťaži umeleckého prednesu a samozrejme ako divák. Každá z nich mala svoju príchut'. Jediné, čo som si nevyskúšala, bola improliga (hoci napokon, aj pri organizovaní musel človek výrazne rozvinúť svoje improvizačné schopnosti).

AP je už dlhé roky neprehliadnuteľná udalosť študentského života a zároveň svojská škola, ktorú by ocenil aj Komenský, pretože učí autentickou skúsenosťou. Škola hrou, škola prácou, škola umením. Nebadane kladie na človeka nároky: vynásť sa, vybrať si, zapojiť sa, vytvoriť. Hlavný demiurg AP, profesor Karol Horák, nás otcovsky hádzal do vody a my sme skúšali plávať. Niekedy tie ponorenia pod hladinu síce spôsobili krátku zástavu dýchania, ale väčšinou hneď vzápätí vyburcovali v človeku všetky skryté rezervy. Naučili sme sa mnohé: od takých detailov, akými bolo zahlásenie programu, cez zosťlizovanie krátkeho názoru do festivalového spravodaja až po prezentáciu práce dielni a recenzie predstavení. Nasávali sme atmosféru, ochutnávali z rôznych poetík a prístupov, vytvárali si vlastné kritériá hodnotenia umenia; niekedy človek ľutoval, že sa nemôže rozdeliť a stihnúť úplne všetko.

AP, to boli aj nočné návraty z divadla po večernom programe, zastávka vo Večierke, lebo na internáte chýbala požíveň, nekonečné rozhovory, kvôli ktorým sa takmer nespalo, lebo bolo treba všetko prebrať, dožiť, stráviť, vyjasniť si. AP sú silné zážitky (ako v plnej sále DAD-u recitujem Rilkeho báseň Orfeus, Eurydika, Hermes; ako mi malá úloha v študentskom divadle dala možnosť sledovať pri práci jednu zo žijúcich legiend slovenskej réžie Romana Poláka; ako som v divadelnej dielni Jany Pilátovej mohla spolu so svojimi študentkami pocítiť hĺbku ľudskej vzájomnosti). AP sú pre mňa i priatelia, ktorých mená nemusím spomínať, lebo o sebe stále vieme. AP, to je spolu s K. Horákom mnoho ďalších ľudí dávajúcich dušu podujatiu, ktoré roztvára priestor pre tých, čo viac chcú, ako musia, pre tých, čo veria, že nič nevznikne samo od seba a že veci budú také, akými si ich sami

urobíme. Dnes posielam na programy AP svojich študentov, pýtam sa na ich zážitky, postrehy, pozorujem, ako a kam sa posúvajú, ako sa cez svoju tvorbu dozvedajú niečo nové o svete i o sebe. Lebo, ako napísal M. Buber: „Kto tvorí, ten je zároveň i tvorený.“

MARTA MEDVEDÍKOVÁ-VILHANOVÁ
herečka ŠD FF UPJŠ Prešov, víťazka AP v umeleckom
prednese, v súčasnosti Konzervatórium Košice

Atmosféra Akademického Prešova.
 Ačo to pre mňa znamenalo?

Bože, ako ťažko sa mi spomína na Akademické Prešovy mojej mladosti. Túžby a sily umelecky sa vyjadriť boli vo vzácnej rovnováhe. Mala som pocit, že dokážeme aj nemožné.

Atmosféra Akademických Prešovov 80. rokov, to bola každoročná prezentácia tvorivého majstrovstva až šialenstva vysokoškolákov z celého Slovenska. Bol to v pravom zmysle slova súboj nápadov a umeleckých názorov mladých ľudí. Bolo ich toľko, že sme skoro vôbec nespali. Mladí ľudia boli očarení krásou a mocou. Jedni nachádzali azyl pred absurdnou spoločnosťou v umení, druhí pracovali v mládežníckych zväzoch a boli kádrovou rezervou spoločnosti. Viac-menej si však neprekážali. Bolo veľmi dobré vyvíjať nejakú aktivitu. Najmä ak tá aktivita bola podstatou celej vašej bytosti. Je to aj môj prípad.

Na AP som so svojou túžbou po poézii a divadle zablúdila ako stredoškolačka. Chlapci z Technickej univerzity potrebovali do Mstersovej Spoonriverskej antológie dve ženy, tak sme mali s priateľkou to šťastie a boli sme v centre výbuchu skôr a dlhšie. Aj keď predstavenie bolo ponuré a bez väčších inscenačných nápadov. Porotca, pán Ivančo z UND, šalamúnsky pochválil prednes druhej ženy. Tak sme s priateľkou Máriou dodnes nerozriešili, ktorú z nás myslel. Ja som bola podľa scenára žena 2 a ona žena 1, ale v predstavení sa ozvala ako druhá a pochvalu vzťahovala prirodzene na seba. Niet divu, veď

obidve sme sa vkladali do svojich žien z celého srdca a očakávali sme rovnakú odozvu aj od publika. Dnes som si takmer istá, že pochválil ju. Mária proti svojej vôli vyštudovala TU odbor hutníctvo. Chcela byť lekárka, žiaľ, medicínu študovali už jej starší bratia, tak z jej rodiny spoločnosť už viac lekárov nepotrebovala. Hutníci boli novodobí hrdinovia práce. Dnes je Mária v Anglicku a učí na vysokej škole.

Pre prácu s umením si Boh vyvolil mňa? Je to odpoveď na otázku, kto bola druhá žena?

Neviem, čím som si to zaslúžila. A navyše mi prideliť toho najlepšieho sprievodcu, akého si len možno priat' – Karola Horáka a výnimočných pedagógov na Katedre slovenského jazyka a literatúry na FF UPJŠ v Prešove. Uživala som si z tvorivých Horákových darov pri hrách v Študentskom divadle i pri umeleckom prednese. Zažila som tie najkrajšie tvorivé chvíle vo svojom živote pri predstaveniach *Fragmenty*, *Živý nábytok* a *Tip-top biotop*. Želala som si, aby tých predstavení bolo ešte viac a aby sa nikdy neskončili. Korene mojich vlastných umeleckých snažení sú u Karola Horáka a na Akademických Prešovoch. Spomínam si aj na rivalov. Na súbor pantomímy *Olgy Panovovej*. Vytvorila prekrásne predstavenia. Doteraz som lepšiu pantomímu nevidela. Olga by mala viesť školu pantomímy na Slovensku.

Ja by som si otvorila školu pre umelecký prednes a monodrámu, prípadne pre alternatívne divadlo, v ktorom by sa prelínali všetky divadelné žánre. Snívanie ma ešte neopustilo. Čosi zo svojich snov realizujem na svojom pracovisku, na Konzervatóriu Košice, ale čím ďalej, tým s väčšími problémami. Žijeme v tieni hudobného odboru, to je fakt – to sa však dá zniest'! Ale ničíme sa zvnútra. Naši študenti prezentujú stále viac lásky k sebe a stále menej k hľadaniu toho pravého obrazu alebo javiskového tvaru. Len zriedkavo dokážu byť partnermi, ktorým ide o to isté. Ak takých predsa len nájdem, úspech diela je zaručený. Logicky sa mi viac darí ovládať jednotlivca pri práci na umeleckom prednese ako dav unudených a voči umeleckej práci ľahostajných mladých ľudí na divadelnom projekte. Pracujem už výlučne na produkciách hudobného divadla, pretože študenti sú ochotní či schopní podriaďovať sa výlučne diktátu hudobného rytmu a notového záznamu. Najspokojnejší by boli, keby podobný záznam existoval aj

pre pohyb, intonáciu reči či divadelnú akciu, aby nemuseli premýšľať a tvoriť. Radosť z vlastnej tvorby nepoznajú a ani radosť z hľadania či nachádzania neOčakávaného.

Myslím si, že táto radosť z hľadania krásy pre život v umení sa do mňa zažrala na Akademických Prešovoch 80. rokov v čase mojich vysokoškolských štúdií.

Veľmi silne. Žijem z nej dodnes. Oživujem ju vo svojej každodennej pedagogickej práci. Neuspokojuje ma však. Chcem z nej vytĺcť oveľa, oveľa viac. Nie pre seba, ale pre dnešných mladých ľudí. Krásy a pravého umenia nemôže byť v našom živote nikdy dost'. Najmä ak na vlastné oči vidíme, že je jej v živote mladých až zúfalo málo, až takmer prestala existovať. Jej priestor obsadila prázdnota v rôznych lákavých podobách.

Žiaľ, sama si už nevystačím. Hľadám niekoho seriózneho, kto by mi pomohol vybaviť formality, granty a vytvoriť priestor: chrám či dom pre všetkých, ktorí vo svojich génoch majú zakódovanú potrebu umelecky sa realizovať. Autori i interpreti, všetci, ktorí sa zúčastňujú na AP. Ich umelecká tvorba by tak mohla vstúpiť do každodenného života ľudí a tešiť, formovať či vzdelávať. Túto túžbu nosím v sebe zúfalo dlho, ale neprestala som jej veriť.

Zem už mnohokrát obradne obtancovala okolo Slnka a rozvírila v mojej mysli tisíce obrazov a predstáv, ale táto predstava mať v centre mesta Košice v jednom z jej teraz ešte schátraných domov priestor na medzigeneračnú umeleckú komunikáciu všetkých, čo to k životu potrebujú, sa ma neodbytné drží.

Boh nedáva do srdca túžby, ktoré by nechcel splniť.

Verím svojmu všemohúcemu Bohu! Verím, že nás zjednotí v úmysle „Centra Poézie“. Končím s povzdychom, aby AP a ich výpredaje v časoch, keď boli plné životodarnej sily, neskončili len v mojej ubolenej hlave.

VLADO PUCHALA
viacnásobný víťaz AP vo vlastnej literárnej tvorbe,
riaditeľ Slovenského rozhlasu v Košiciach, programový
riaditeľ Slovenského rozhlasu v Bratislave,
v súčasnosti riaditeľ stratégie v TASR

O SEXE, ZLATEJ ŽILE A GOTTWALDOVI

Môj prvý Akademický Prešov začal v revolučnom Novembri 1989. Boli sme prváci na FF UPJŠ a poviem vám, mali sme pred sebou veľké úlohy: pripravovala sa imatrikulácia, niektorí z nás mali narodeniny, žili sme v očakávaní literárnej exkurzie po Slovensku... Jednoducho, blížili sa veľké okamihy. Nikto z nás netušil, že popri tom všetkom budeme robiť revolúciu. Nuž, plnia sa nám iné sny, ako sme chceli.

Krízové situácie zrýchľujú dospievanie, v alternatívnych situáciách sa prejavuje charakter i schopnosti. Revolúcia bola pre nás prvým symbolickým Akademickým Prešovom. Dostali sme sa do úloh, ktoré sme z ničoho nič boli nútení hrať. Chvilku sme ani neskúmali, či má táto hra režisérov, či je to len sled improvizácií. Nakoniec, ani na tom nezáležalo a dodnes nezáleží. Uvažujem o Akademickom Prešove v tejto spoločensko-politickej súvislosti hlavne preto, že November '89 bol svojím spôsobom naplnením tendencií, ktoré v sebe Akademický Prešov dlhší čas niesol: slobody vyjadrenia sa, kde limity a normy nie sú ideologické, ale estetické.

Na platforme revolúcie vyrástol Akademický Prešov 1990. Dodnes mám doma fotku Tibora Búzu, Marcela Forgáča, Petra Himiča, Egona Tomajka, ktorí otvárali toto podujatie paródiou na Gottwaldov návrat z Hradu na balkóne starého internátu. Rasťo, ktorý si stihol kúpiť staršieho Forda a balil naň baby, práve jednu vysadil na parkovisku pred intrákom a kričal za ňou: „... si slúbila, že dáš aj kamarátovi...“ Tretiačka, červená ako hasičské auto a rozzúrená ako pitbul, vbehla do dverí internátu. Čo majú zdanlivo nesúvisiace príbehy o študentke a Gottwal-

dovi spoločné? Niekoľko vecí: ani jeden z nich nebol postavený na pravde, každý z nich bol trochu smiešny i krutý zároveň.

V ten deň som sa prvýkrát stretol s Jožom Urbanom, ktorý bol v porote, a to stretnutie v Hviezde si pamätám rovnako dobre ako jeho pohreb vo Zvolene.

Ak je pre priaznivcov Doors kultovým miestom hrob Jimma Morrisona v Paríži, pre babky s mobilmi Litmanová, tak pre náš Akademický Prešov sa stalo kultovým miestom Divadlo Alexandra Duchnoviča, konkrétne jeho „bufecik“, kde našlo porevolučné ápečko svoje útočisko. Pre väčšinu študentov i hostí je to miesto, pri vyslovení ktorého si spomínajú na to, na čo si nespomínajú. Zážitky nám vymažú okná i zabúdanie, ale v konečnom dôsledku žijeme pre pocity, ktoré zostávajú. A v tých je bufecik príjemnou spomienkou.

Spravodajcu AP, ktorý nebol len zoznamom účinkujúcich a programom na ďalší deň, sme začali robiť ešte v Dome kultúry. Usilovali sme sa dať tomuto príležitostnému periodiku tvorivý rozmer a poviem priamo, že limity irónie sme mali veľmi pružné. Jednoducho, okrem kamarátovej whisky nám nebolo nič sväté. Obdivoval som a obdivujem nadhľad Karola Horáka, ktorý to všetko toleroval. Pre ďalšie ročníky vymyslel Miro Ondirko pre Spravodajcu dokonca nový názov: Vyrážky na riti. Pointou mal byť okamih, keď sa pôjdeme pýtať do tlačiarne, či nám to nevytlačia... (Viem, prvoplánový humor... Ale sú veci, ktoré sa nám s odstupom času zdajú trápne i krásne zároveň. Ako príklad niektorí uvádzajú prvé milovanie či prvú podporu.) Nakoniec sme zvolili predsa len kompromisnejší názov Rotačný Hemoroid. K jeho výtlačkom sa stále rád vraciam. Možno aj preto, že Akademický Prešov pokladám dodnes za zlatú žilu tvorivosti. Potenciálnych mentorov upozorňujem na obraznosť tohto slovného spojenia a jeho pozitívne vy-znenie s akcelerovanou konotáciou k tvorivosti, nie k diagnostike. ☺

PETER MILČÁK**viacnásobný víťaz AP vo vlastnej literárnej tvorbe,
básnik, literárny vedec, vydavateľ**

Akademický Prešov je konfrontáciou výsledkov umeleckých aktivít študentov slovenských univerzít. Univerzity zvyknú mať rôzny charakter a mnohé svojich študentov nútia absolvovať množstvo nepotrebných, ba až nezmyselných lektúr. Avšak za istých priaznivých okolností môže byť univerzita aj miestom, kde študent stretne učiteľa, ktorý ho v dobrom ovplyvní na celý život. Ja som také šťastie mal. Počas môjho štúdia koncom osemdesiatych rokov sa na Filozofickej fakulte UPJŠ v Prešove mladým autorom venoval Stanislav Rakús a recitátorom a amatérskym hercom Karol Horák. Stano vášnivo a múdro hovoril o textoch, Karol o divadle. Spolu v tom čase vytvárali ostrov normálnosti a slobody. Teraz, s odstupom rokov, si uvedomujem, že vtedy hovorili aj o mnohých iných, veľmi podstatných veciach. Stanislav Rakús a Karol Horák boli mojou prešovskou univerzitou a aj vďaka Akademickému Prešovu som sa k nim smel priblížiť tak blízko.